

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ ЛЮДЕЙ ЗАЙНЯТИХ БУХГАЛТЕРСЬКИМ ОБЛІКОМ ДОПОМІЖНОГО ВИРОБНИЦТВА

Іванечко Ю.М.

*Україна, Державний вищий навчальний заклад
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана*

В статье рассмотрен вопрос организации труда людей занятых бухгалтерским учетом вспомогательного производства. При этом, исследование проводилось в контексте пяти составляющих организации работы аппарата бухгалтерии: разделение, кооперирование и нормирование труда, построение бухгалтерской службы, формирование организационных регламентов. Основное внимание сосредоточено на вопросах эффективного построения бухгалтерской службы при разных подходах к организации вспомогательного производства.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Правильно організований бухгалтерський облік – запорука успішному веденню господарської діяльності. Загалом процес організації будь-якої з ділянок обліку, дуже складна та клопітка робота.

Іноколи буває так, що складніше описати відповідну ділянку бухгалтерського обліку ніж організувати її на практиці. З іншого боку, буває й так, що, власне, бухгалтерські процеси організовано ідеально, вони відповідають поставленим цілям, і повинні б були спонукати до покращення роботи, а відбувається все навпаки. Причину таких недоліків потрібно шукати в організації праці працівників бухгалтерської служби.

Навіть при умові ідеально розробленої структури бухгалтерської служби, все ж таки потрібно слідкувати за тим, щоб працівники не були перевантажені, щоб ефективно використовували робочий час, щоб повністю відновлювали сили за період відпочинку. Позитивний клімат у трудовому колективі сприятиме підвищенню ефективності, якості праці. Правильно організована праця – запорука раціональному використанню робочого часу, максимальної завантаженості працівників, яка не призводитиме до зниження працездатності останніх.

Таким чином, одним з елементів організації бухгалтерського обліку, який потребує особливої уваги та додаткового науково-практичного дослідження являється організація праці апарату бухгалтерії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість наукових робіт з організації праці працівників зайнятих бухгалтерським обліком зосереджено на проблемах організації роботи бухгалтерської служби в цілому. Проте, доволі мало уваги приділяється організації

праці працівників в розрізі топологічних ділянок обліку, зокрема, організації праці людей зайнятих бухгалтерським обліком допоміжного виробництва.

Постановка завдання дослідження. Під організацією праці людей зайнятих бухгалтерським обліком розуміють поділ, кооперування та нормування праці, а також організаційну побудову бухгалтерської служби та формування організаційних регламентів.

Поділ праці. При організації праці людей зайнятих бухгалтерським обліком провідне місце займає поділ такої праці. Суть поділу праці в галузі бухгалтерського обліку означає розчленування облікового процесу на окремі процеси, виділення їх у самостійні види роботи (спеціалізацію), відокремлення виконавців визначених діляниць та видів робіт.

Цей поділ має відповідати сучасним умовам роботи, і насамперед технічному рівню озброєності праці, рівню культури виробництва та самого працівника. Форма поділу праці має сприяти зниженню трудових та матеріальних витрат, підвищенню її змістовності, усуненню монотонності, зменшенню стомлюваності та стимулюванню зростання продуктивності. При вирішенні питань поділу праці слід враховувати індивідуальні особливості працівників, а також можливість сприйняття та переробки ними інформації з використанням технічних засобів і обчислювальної техніки.

Кооперування праці. Наступним елементом організації роботи бухгалтерської служби є кооперування праці. Кооперацією праці називають поєднання трудової діяльності працівників обліку для досягнення спільної мети.

Кооперація облікової роботи є результатом її поділу. Чим глибший поділ праці, тим ширше його кооперування, тим зручніше розчленування цих робіт і процесів, тим більше безпосередніх виконавців потрібно об'єднати.

Основне завдання впровадження раціональних форм кооперації праці полягає у помірному встановленні зв'язків між виконавцями, розширенні діапазону діяльності, забезпеченні взаємозамінності працюючих та суміщенні ними функцій.

Нормування праці та організаційна побудова бухгалтерської служби. Якщо розглядати організацію допоміжного виробництва традиційним способом, то вище зазначені елементи організації праці апарату бухгалтерії не будуть персоніфіковані з допоміжним виробництвом, а ввійдуть в основний модуль організації праці бухгалтерської служби.

У випадку інтегрованого чи децентралізованого підходу до організації допоміжного виробництва можливі чотири форми організації ведення бухгалтерського обліку [1]:

1) традиційний – введення до штату підприємства посади бухгалтера або шляхом створення структурного підрозділу на чолі з керівником відділу для інтегрованого підходу чи головним бухгалтером для децентралізованого підходу;

2) бухгалтерський облік допоміжного виробництва веде спеціаліст, зареєстрований як підприємець. При цьому, можливий варіант коли при наявності бухгалтерії (у випадку інтегрованого підходу) як структурного підрозділу, запрошується особа для ведення лише конкретної ділянки обліку, наприклад, допоміжного виробництва;

3) на договірних засадах бухгалтерський облік допоміжного виробництва веде аудиторська фірма;

4) власник або керівник підприємства самостійно веде бухгалтерський облік та складає звітність. Проте, застосування цієї форми ведення обліку дещо обмежене законодавством [1; 2, с. 22; 3, с. 43].

Вибір однієї з форм організації ведення бухгалтерського обліку залежить не лише від облікової політики підприємства. Щоб обрати ту чи іншу форму необхідно зважати також на відповідальність бухгалтера у кожному конкретному випадку.

Штатний бухгалтер (традиційна форма) являється посадовою особою підприємства, тому на нього розповсюджується дисциплінарна, матеріальна, адміністративна та кримінальна відповідальність.

Прийняття спеціаліста з бухгалтерського обліку передбачає обов'язкове укладання цивільно-правового договору з ним. Тому, бухгалтер – суб'єкт підприємницької діяльності, не являється працівником підприємства, відповідно не може бути посадовою особою, а отже, не може бути притягнутий до адміністративної чи кримінальної відповідальності. Відповідальність бухгалтера за цією формою організації ведення бухгалтерського обліку є цивільно-правовою у відповідності до умов договору.

При обранні форми організації ведення бухгалтерського обліку, яка ґрунтується на договірних засадах з аудиторською фірмою, відповідальність буде аналогічно попередній формі – цивільно-правовою.

Якщо власник або керівник буде самостійно вести бухгалтерський облік, то на нього покладається повна відповідальність за його ведення у відповідності до чинного законодавства. Отже, у випадку здійснення різного роду порушень до нього може бути застосовано різні види відповідальності: дисциплінарну, матеріальну, адміністративну чи кримінальну [3, с. 44-54].

Все-таки, для підприємств у складі яких діє допоміжне виробництво доцільно обрати або створення власної бухгалтерської служби, або укласти договір з аудиторською

фірмою. У першому випадку ступінь відповідальності за виконання своїх посадових обов'язків є максимально високим; у другому – достатньо високим, що пов'язано з бажанням збереження аудиторською фірмою позитивного іміджу.

У випадку вибору традиційної форми ведення обліку у керівництва підприємства постає питання розрахунку необхідної кількості працівників бухгалтерії. Для обліку допоміжного виробництва можна виділити наступні фактори, які впливають на завантаженість бухгалтерії:

- чисельність працівників допоміжного виробництва;
- наявність відділу кадрів;
- кількість видів діяльності допоміжного виробництва;
- кількість підрозділів, які обслуговуються допоміжним виробництвом;
- кількість сторонніх контрагентів, що отримують продукти (роботи, послуги) допоміжного виробництва;
- вибір підходу до організації допоміжного виробництва;
- особливості документообігу;
- рівень автоматизації обліку [4, с. 18].

При самостійному розрахунку необхідної кількості працівників бухгалтерської служби для ведення обліку допоміжного виробництва необхідно зважати на усі вище виділені фактори. Можна також, скористатися міжгалузевими нормативами чисельності працівників бухгалтерського обліку [5].

Нормативи, затверджені для створення бухгалтерської служби в цілому, тому, діяльність допоміжних виробництв у такому випадку, розглядається як складовий елемент основного виробництва (тобто, організація допоміжного виробництва за традиційним підходом). Вважаємо за доцільне застосування усього спектру затверджених нормативів і до організації праці обліковців допоміжного виробництва організованого інтегрованим чи децентралізованим підходом.

Організаційна побудова бухгалтерської служби передбачає розробку типу структури такої служби. Сопко В. та Завгородній В. виділяють три типи організаційних структур апарату бухгалтерського обліку: лінійну, лінійно-штабну та комбіновану [6, с. 200].

Застосування лінійної структури передбачає підпорядкування групи обліку допоміжного виробництва безпосередньо головному бухгалтеру підприємства – рис. 1.

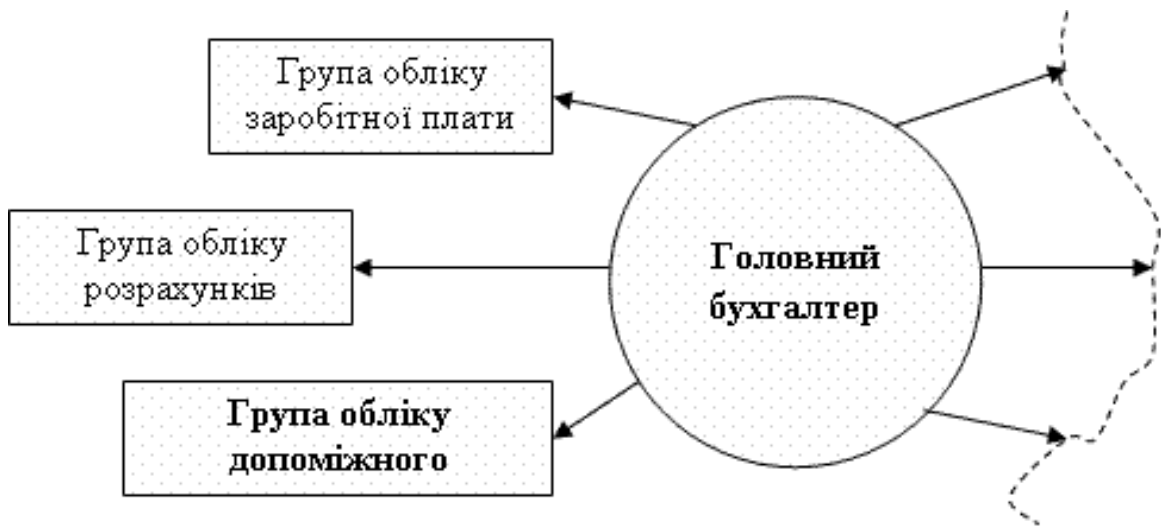

Рис. 1. Лінійна структура організації бухгалтерської служби

У випадку обрання лінійно-штабної структури апарату бухгалтерії група обліку допоміжного виробництва може підпорядковуватися головному бухгалтеру безпосередньо або через уповноважених заступників – рис. 2.

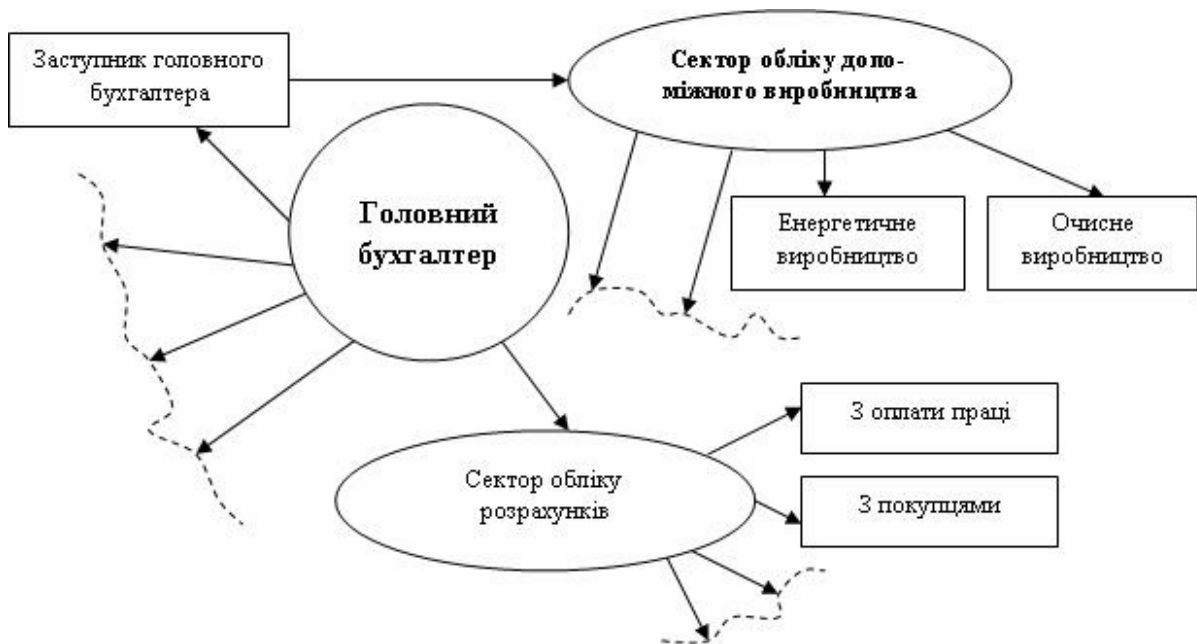

Рис. 2. Лінійно-штабна структура організації бухгалтерської служби

Комбінована структура організації апарату бухгалтерської служби характерна для великих господарств. При цьому, структура апарату бухгалтерії будується за функціональним розподілом управління, кожен з підрозділів виконує предметно-замкнений обліковий процес, частина прав головного бухгалтера передається заступникам або керівникам структурних підрозділів тощо.

Окрім організаційної побудови бухгалтерської служби, особливу увагу слід звернути обранню моделі менеджменту [7, с. 9, 36-37]. Розрізняють колективну та індивідуалістичну модель. Основні характеристики цих двох моделей подано у табл. 1:

Таблиця 1.

Характеристика моделей менеджменту бухгалтерії

№ з/п	Характеристика	Моделі менеджменту	
		Колективна	Індивідуалістична
1	Характер прийняття рішень	Колективний	Індивідуальний
2	Відповідальність	Колективна	Індивідуальна
3	Оцінка праці	Уповільнена	Швидка
4	Основні якості керівника	Вміння здійснювати координацію та контроль	Професіоналізм та ініціативність
5	Орієнтація керівництва	На групу	На окрему особу
6	Оцінка діяльності керівництва	За досягнення гармонії відносин в колективі та за колективним результатом	За індивідуальним результатом
7	Відносини з підлеглими	Неформальні	Формальні
8	Просування по службі	За стажем роботи	За особистими результатами
9	Підготовка керівників	Універсального типу	Вузькоспеціалізованого типу
10	Оплата праці	За показниками роботи групи	За індивідуальними досягненнями

З табл. 1 видно, що кожна з моделей має певні переваги та, одночасно, і недоліки. Тому, вибір оптимальної моделі менеджменту бухгалтерії необхідно здійснювати виходячи з кожного конкретного випадку.

Формування організаційних регламентів. Завершальним етапом організації праці людей зайнятих бухгалтерським обліком допоміжного виробництва є розробка організаційних регламентів. До них належать положення про відділ (бухгалтерію), посадові інструкції, стандарти, графіки, програми управління, регламенти робочого часу тощо. В загальному, організаційні регламенти призначені для впорядкування професійних зв'язків у колективі, регулювання спірних або альтернативних положень законодавства і т.д.

До основних питань, які повинні розв'язати організаційні регламенти можна віднести [7, с. 35]:

- функції та завдання працівників і підрозділів;
- чітке визначення прав та відповідальності у колективі;
- визначення управлінських повноважень та системи взаємозв'язків між підрозділами і між окремими працівниками;

- система мотивації особистих зусиль;
- множинність ролей керівників в організації діяльності бухгалтерської служби;
- виділення критичних центрів та умови зосередження уваги на них тощо.

Висновок. Таким чином, правильно організована праця людей зайнятих бухгалтерським обліком допоміжного виробництва, налагоджений обліковий процес такого типу виробництва, у тандемі, забезпечують ефективну організацію бухгалтерського обліку допоміжних виробництв. Подальші дослідження із організації роботи бухгалтерської служби доцільно продовжити з питань:

- розробки раціональної організаційної структури управління, удосконалення складу структурних підрозділів;
- розвитку організаційно-правового забезпечення обліку, розробки і впровадження положень про відділи (управління), що забезпечують облік, розробки і впровадження посадових інструкцій, графіків, стандартів та ін., уточнення діючих положень, посадових інструкцій;
- соціального розвитку колективу, підготовки і підвищення кваліфікації апарату, умов проведення переатестації працівників, поліпшення умов праці працівників, особливо, зайнятих обліком у функціональних підрозділах, розробки заходів щодо забезпечення моральних і матеріальних потреб трудового колективу бухгалтерії.

Тому, питання організації праці працівників зайнятих бухгалтерським обліком допоміжного виробництва залишається актуальним та потребує подальшого наукового дослідження.

Перелік посилань

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 року № 996-XIV, із змінами та доповненнями;
2. Романов О. Бухгалтер змінює роботу // Дебет-Кредит. – 2007. – № 50. – с. 22-26;
3. Бухгалтерський учет в Украине / Под ред. А.Н. Коваленко. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – 528 с.;
4. Нефьодов А. Раз бухгалтер, два бухгалтера ... // Все для бухгалтера в торгівлі. – 2005. – № 35. – с. 17-19;
5. Міжгалузеві нормативи чисельності працівників бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 26.09.2003 року № 269;
6. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 260 с.;
7. Бідняк М.Н. Організація управління: Навч. посібн. – К.: А.С.К., 2003. – 176 с. (Університетська бібліотека).